

สารสนเทศยุคแรก ของ กรมวิทยาศาสตร์..คุณค่าความรู้ที่ไม่ควรมองข้าม

กุหลาบ เลขาข้า *
อารีญา อุทัยรุ่งเรือง **

“กลีกรรรม พาณิขยกรรรม อุตสาทรกรรรม จะก้าวหน้า เพราะรู้ค่าของวิทยาศาสตร์” เป็นคำขวัญของกรมวิทยาศาสตร์ปรากฏอยู่ในสารสนเทศสิ่งพิมพ์ภาษาไทย ทั้งหนังสือ วารสาร เอกสารเผยแพร่ ทุกประเภท ที่ได้พิมพ์เผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป ในปี พ.ศ. 2478 ยุคสมัย ดร.ตั้ว ลพานุกรม อธิบดีคนแรกของกรมวิทยาศาสตร์ ทำให้คนที่ได้อ่านหนังสือหรือวารสารเล่มนั้นในขณะนั้น หรือคนรุ่นหลังในปัจจุบันตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวิชาวิทยาศาสตร์ ทำให้ทราบถึงแนวคิด ปรัชญา การทำงาน รวมทั้งทราบภารกิจหลักของกรมวิทยาศาสตร์ที่ดำเนินอยู่ในสมัยนั้นว่า ได้สนับสนุนงานของประเทศในทุกด้านสมดังคำขวัญข้างต้น

ในยุคแรก สมัยที่ ดร.ตั้ว ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมวิทยาศาสตร์ ได้ผลิตและเผยแพร่สารสนเทศด้านวิทยาศาสตร์หลากหลายประเภท ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมวิชาวิทยาศาสตร์ให้แพร่หลายในหมู่ประชาชนชาวไทยได้รู้จักและใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการประกอบกิจการงานต่าง ๆ ปลูกฝังความนิยมในวิชาวิทยาศาสตร์ และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์ที่เป็นรากฐานสำคัญของประเทศในทุกด้าน ท่านได้กล่าวไว้ในบทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์วิทยาศาสตร์ ฉบับเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2479 ว่า **“วิทยาศาสตร์ คือ รากฐานแห่งความมั่นคง ถาวร ของประเทศชาติ ทั้งทางกลีกรรรม พาณิขยกรรรม อุตสาทรกรรรม และกำลังการป้องกันพระราชอาณาจักร”**¹ จากข้อความ แสดงให้เห็นถึงความคิดของท่านที่พยายามสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนชาวไทยในสมัยนั้นให้เห็นถึงความสำคัญของวิทยาศาสตร์ และนำวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์

เป็นรากฐานสำคัญทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรม การค้า และอุตสาหกรรม ในการสร้างชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติ ประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งสะท้อนออกมาอย่างเป็นรูปธรรมผ่านผลงานบริการสารสนเทศในรูปสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และกิจการด้านต่าง ๆ ของกรมฯ ในยุคนั้น

จากการศึกษาเอกสารยุคแรก พ.ศ. 2460 เมื่อหน่วยงานได้รับการยกฐานะเทียบเท่ากรม ในสมัยศาลาแยกธาตุ ถึงกรมวิทยาศาสตร์ ทำให้ตระหนักถึงความรู้ ความสามารถและความทุ่มเทของคนยุคนั้นที่พยายามสื่อสารสร้างความรู้ความเข้าใจด้านวิทยาศาสตร์แก่ประชาชน เพื่อวางรากฐานวรรณกรรมวิทยาศาสตร์ให้แก่อนุชนรุ่นหลัง ๆ หากเราได้มองย้อนพิจารณารำลึกถึงผลงานที่ผลิตและเผยแพร่ผ่านสื่อสารสนเทศวิทยาศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ทุกด้าน ทุกที่ ทุกเวลาในยุคนั้น จะเห็นว่า อุดมไปด้วยคุณค่า สมบูรณ์ทั้งด้านเนื้อหา รูปแบบวรรณกรรม มาตรฐานการจัดพิมพ์ สมควรเป็นแบบอย่าง และยังได้ทราบถึงบทบาท ความสำคัญ รวมถึงความมุ่งมั่นในการสร้างผลงานของบุคลากรกรมวิทยาศาสตร์ ที่มีประโยชน์และมากด้วยคุณค่าของบรรพบุรุษ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจโดยในทีนี้จะขอยกตัวอย่างเพียงผลผลิตด้านสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ที่น่าสนใจพร้อมเนื้อหาที่มีคุณค่าพอสังเขปดังนี้

1. รายงานกิจกรรมของกรมวิทยาศาสตร์

สารสนเทศวิทยาศาสตร์ยุคแรกจัดพิมพ์ในลักษณะรายงานประจำปี มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานของหน่วยงาน ฉบับแรกใช้ชื่อว่า “รายงานของ

¹ “บทบรรณาธิการ : วิทยาศาสตร์กับความต้องการของประเทศ” หนังสือพิมพ์วิทยาศาสตร์. 1, 2 (ธ.ค. 2479) หน้า 106

* บรรณารักษ์ชำนาญการ สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

** บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศาลาแยกธาตุ กระทรวงพาณิชย์” ออกใน พ.ศ. 2460 (Report of The Government Laboratory, Ministry of Commerce 1st, 1917 ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “รายงานกิจการของกรมวิทยาศาสตร์” และ “รายงานกิจกรรมของกรมวิทยาศาสตร์” กระทรวงอุตสาหกรรม และออกต่อเนื่องมาจนถึง ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2522 จึงเปลี่ยนเป็น “รายงานกิจกรรมกรมวิทยาศาสตร์บริการ” กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาเปลี่ยนเป็น “รายงานประจำปี Annual Report” จนถึงปัจจุบัน ส่วน รายงานกิจกรรมฉบับภาษาอังกฤษตามตัวเล่มที่ปรากฏตีพิมพ์ถึง No. 19 ค.ศ. 1956 และบางฉบับมีการส่งตีพิมพ์ในวารสาร The Analyst ด้วย

2. หนังสือพิมพ์วิทยาศาสตร์

สิ่งพิมพ์ต่อเนื่องประเภทวารสาร ฉบับแรกออกในเดือน กันยายน พ.ศ. 2479 โดย ดร.ตัวัว เป็นบรรณาธิการคนแรก สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดเทพศิรินทร์ ได้ประทานสุภาพิต เป็นมงคลปฐมฤกษ์แก่หนังสือพิมพ์วิทยาศาสตร์ว่า “สุวิชชา โลก วพัฒนา” วิทยาดี เป็นเหตุทำให้โลกให้เจริญ ซึ่งได้ใช้เป็นตรา สัญลักษณ์ประจำหนังสือพิมพ์วิทยาศาสตร์ทุกฉบับ จุดมุ่งหมายแรกเริ่มต้องการให้เป็นวารสารด้านวิทยาศาสตร์ในระดับสูง เทียบเท่ากับวารสารวิชาการในต่างประเทศ จึงใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Siamese Journal of Science” และชื่อเทียบเคียงภาษาไทย คือ “VIDYASASTRA” มีรายงานผลของการค้นคว้าในวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีขึ้นในประเทศ และรายงานผลของการค้นคว้าที่น่ารู้ในวิชา วิทยาศาสตร์ที่มีในต่างประเทศ รวมทั้งบทความวิจัยต้นฉบับภาษาอังกฤษ การจัดพิมพ์ตรงตามมาตรฐานสากล แต่หลังจากออก ฉบับปฐมฤกษ์ไปแล้ว ได้รับความเห็นจากผู้อ่านเป็นอันมาก ให้ปรับ เนื้อหาหนังสือพิมพ์วิทยาศาสตร์เป็นการส่งเสริมความสนใจด้าน วิทยาศาสตร์แก่บุคคลทั่วไป และมีหลักวิชาการบางอย่างประกอบด้วย ตามสมควร เพราะวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยสมัยนั้น อยู่ในขั้นพึ่งเริ่มก่อตัว ผู้อ่านส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเรื่องที่ยากและลึกซึ้ง ในทางวิชาการ ฉบับที่ 2 ผู้จัดทำจึงได้ตัดชื่อ Siamese Journal of Science ออกเหลือเพียง VIDYASASTRA วัตถุประสงค์หลัก เพื่อเผยแพร่ความรู้อันเป็นประโยชน์แก่ประชาชน และเปิดโอกาส ให้ผู้สนใจได้ถามข้อสงสัยต่าง ๆ รวมทั้งเผยแพร่กิจกรรมกรม กำหนด ออกราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ ค่าบอกรับสมาชิกปีละ 1 บาท สำหรับประเทศไทย และ 2 บาท สำหรับต่างประเทศ เนื้อหา เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ทุกสาขา ทั้งหลักวิชา เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา

และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ กสิกรรม วิศวกรรม เกษษกรรม อุตสาหกรรม แพทยศาสตร์ ตัวอย่างบทความที่ลงพิมพ์ในฉบับที่ 1 ได้แก่ วิธีแยกตัวยาสำคัญออกจากบอระเพ็ด อาหารที่ร่างกาย ต้องการ โอสถวิทยาศาสตร์ ยาฆ่าเชื้อ ยาแก้ไอ ยานอนหลับ ฐานแห่งอุตสาหกรรมเคมี (ศึกษาคุณสมบัติวัตถุตั้งต้นในอุตสาหกรรม เคมี เช่น วัตถุติดการทำแก้ว สบู่ วัสดุศาสตร์ในปัจจุบัน) ประวัติวิทยาศาสตร์ ผู้อ่านสามารถเขียนมาสอบถามคำถามเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์ บรรณาธิการและผู้ช่วยจะพิจารณาส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ แต่ละด้านตอบคำถามในแผนกคำถามคำตอบท้ายเล่ม และมี บริการตอบส่วนตัวด้วยโดยผู้ถามต้องส่งแสตมป์ค่าส่งมาด้วย

หนังสือพิมพ์วิทยาศาสตร์ได้ยุติการพิมพ์ใน ปีที่ 9 ฉบับที่ 3-4 พ.ศ. 2489 เนื่องจากกระทรวงอุตสาหกรรมต้นสังกัดจะออก สิ่งพิมพ์ใหม่ชื่อหนังสือพิมพ์อุตสาหกรรม ที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกับ หนังสือพิมพ์วิทยาศาสตร์ แต่ขยายขอบเขตเนื้อหาเรื่องอุตสาหกรรม และโลหกิจ จึงยุบรวมกัน

3. SIAM SCIENCE BULLETIN หรือ THAI SCIENCE BULLETIN

สิ่งพิมพ์ต่อเนื่องภาษาอังกฤษ ประเภทรายงานการวิจัย ฉบับแรกออกในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2480 ดร.ตัวัว ดำริให้ จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ด้วยภาษาอังกฤษ ฉบับแรกของประเทศไทย กำหนดออกปีละ 1 ฉบับ วัตถุประสงค์ เพื่อรายงานการค้นคว้าในทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขาที่ทำการขึ้นใน ประเทศไทย หรือโดยคนไทย และเผยแพร่ไปในต่างประเทศทั่วโลก ซึ่งนอกจากจะใช้เผยแพร่งานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย แล้ว ยังใช้แลกเปลี่ยนกับสิ่งพิมพ์เผยแพร่ทางวิทยาศาสตร์กับ องค์กรวิทยาศาสตร์ต่างประเทศ รวม 28 ประเทศ เพื่อให้ ประเทศไทยได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้ใหม่ ๆ และห้องสมุดกรม วิทยาศาสตร์จะได้รับสิ่งพิมพ์เพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างเนื้อหาที่เผยแพร่ ฉบับที่ 1 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2480 (ค.ศ. 1937) ตีพิมพ์ งานวิจัย 2 เรื่อง คือ Chemical Studies of Siamese Kapi (กะปิไทย) ผลงานการศึกษาวิจัยโดย ดร.ตัว ลพานุกรม และ ดร.ปุย โรจนบุรานนท์ และเรื่อง Fertilizing Materials Pepper Fertilization by Magdaleno M. Cero

ฉบับที่ 2 เดือน กันยายน พ.ศ. 2481 ตีพิมพ์งานวิจัย 2 เรื่อง ได้แก่ Preliminary Studies of Certain Physical Properties of Siamese Soils” by Magdaleno M. Cero และเรื่อง Wall Board from Coconut Meat by Lek Lakshanahuta and Sofromio Balce

เนื่องจากประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนชื่อ จาก ประเทศสยาม เป็น ประเทศไทย จึงได้มีการปรับเปลี่ยนชื่อ SIAM SCIENCE BULLETIN เป็น THAI SCIENCE BULLETIN สลับไปมา ดังนี้

ค.ศ. 1937 -1939 Vol.1 No. 1-3 ปีละ 1 เล่ม ชื่อ SIAM SCIENCE BULLETIN

ค.ศ. 1939 Vol.1 No. 4 ชื่อ THAI SCIENCE BULLETIN

ค.ศ. 1940-1941 Vols. 2-3 Nos. 1-4 ชื่อ THAI SCIENCE BULLETIN ออกปีละ 4 เล่ม และหยุดผลิต

ค.ศ. 1947 -1948 Vols. 4-5 No. 1 ปีละ 1 เล่ม ชื่อ SIAM SCIENCE BULLETIN เริ่มผลิตใหม่

ค.ศ. 1949 Vol. 6 No. 1 ปีละ 1 เล่ม ชื่อ THAI SCIENCE BULLETIN

ค.ศ. 1952 Vol. 7 No. 1 ปีละ 1 เล่ม ชื่อ THAI SCIENCE BULLETIN

ค.ศ. 1957-1959 Vols. 8-10 Nos. 1-2 ปีละ 2 เล่ม ชื่อ THAI SCIENCE BULLETIN

หลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาวิจัยแห่งชาติ และตั้งสำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติขึ้นเพื่อปฏิบัติงานให้กับสภาวิจัยแห่งชาติ และเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2502 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางเกี่ยวกับการวิจัยของประเทศ กรมวิทยาศาสตร์จึงได้หยุดผลิตวารสารชื่อนี้

4. เอกสารเผยแพร่ของกรมวิทยาศาสตร์

สิ่งพิมพ์ทั่วไปที่ออกต่อเนื่องมีหมายเลขกำกับตามอันดับที่ผลิต มีทั้งหมด 13 รายชื่อ จัดพิมพ์เผยแพร่ในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น พิธีถือน้ำพระพรหม งานวันรัฐธรรมนูญ สำหรับแจกแก่ผู้สนใจทั่วไป หน่วยงานและองค์กรต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้และคำแนะนำอันจะเป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ ตัวอย่างเอกสารที่จัดพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2478-2482 ได้แก่

อันดับที่ 1 เรื่องการทำเกลือให้ดีขึ้น โดย นายอารีย์ สุพล, ดร.ป๋วย โรจนบุรานนท์ เนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์เกลือ การทำเกลือจากน้ำทะเล การทำเกลือให้บริสุทธิ์

อันดับที่ 2 เรื่องทรายสำหรับทำแก้ว โดย นายซี เจ. เอ้าส์ เนื้อหาเกี่ยวกับทราย การวิเคราะห์ วัตถุประสงค์ในการทำแก้ว ประเภทของแก้ว

อันดับที่ 3 เรื่องคำแนะนำเรื่องขิง โดย ดร.ป๋วย โรจนบุรานนท์ เนื้อหาเกี่ยวกับการแปรรูปขิง

อันดับที่ 4 เรื่องน้ำมันสนและยางสน โดย นายเกลียว บุนนาค เนื้อหาเกี่ยวกับคุณสมบัติน้ำมันสน และยางสน

อันดับที่ 5 เรื่องวุ้นจากสาหร่ายทะเลของสยาม โดย นายเกลียว บุนนาค เนื้อหาเกี่ยวกับการทำวุ้นจากสาหร่ายทะเลสาบสงขลา

อันดับที่ 6 เรื่องยางมะละกอ โดย นายสง่า ธรรมสุวรรณ หัวหน้ากองเกษตรศาสตร์ กรมวิทยาศาสตร์ เนื้อหากล่าวถึง การปลูกและการกรีดยางมะละกอ การวิเคราะห์คุณภาพยางมะละกอ ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกไปยุโรปและอเมริกา ราคาสูงเป็นที่ต้องการของตลาดสมัยนั้น

อันดับที่ 7 เรื่องข้าวขุยไผ่ โดย ดร.ตัว ลพานุกรม อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์ เนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ข้าวขุยไผ่และข้าวขุยรวกจากจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อทราบคุณค่าในการใช้เป็นอาหาร

อันดับที่ 8 เรื่องการถนอมอาหาร โดย ม.ล.ฉวีพงศ์ รองทรงกองอุตสาหกรรมเคมี เนื้อหาเกี่ยวกับการถนอมอาหารด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ

อันดับที่ 9 คำแนะนำในการป้องกันและรักษาตัวในเมื่อถูกไอพิษ โดย ดร.ประจวบ บุนนาค ให้ความรู้เกี่ยวกับไอพิษประเภทต่าง ๆ และวิธีการปฐมพยาบาลเมื่อถูกไอพิษ

อันดับที่ 10 คำแนะนำเรื่องอาหาร โดย นายแพทย์กำรธรรมกิจ ให้ความรู้ในเรื่องการบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ และมีประโยชน์ต่อร่างกาย

5. แบบเรียนและตำราทางวิทยาศาสตร์

ในสมัยนั้น ดร.ป๋วย โรจนบุรานนท์ ข้าราชการกรมวิทยาศาสตร์ ได้เรียบเรียงแบบเรียนและตำราด้านวิทยาศาสตร์ จัดพิมพ์จำหน่ายหลายรายการ เช่น

† แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น พิมพ์ในปี พ.ศ. 2479 ราคาเล่มละ 2.50 บาท

† สูตรอุตสาหกรรม พิมพ์ในปี พ.ศ. 2481 ปกแข็ง ราคาเล่มละ 7.50 บาท

† หลักวิชาเคมีเบื้องต้น พิมพ์ในปี พ.ศ. 2478 ราคาเล่มละ 2.50 บาท

† หลักวิชาอาหาร พิมพ์ในปี พ.ศ. 2482 ราคาเล่มละ 2.50 บาท

6. การบรรยายทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

นอกจากจะเผยแพร่ความรู้ในรูปสื่อสิ่งพิมพ์หลากหลายประเภทแล้ว กรมวิทยาศาสตร์ยังได้จัดทำ คำบรรยายเผยแพร่ทางสื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อให้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น ได้แก่

† ปาฐกถาโฆษณาทางสถานีวิทยุ เผยแพร่กิจกรรมวิทยาศาสตร์ ปี พ.ศ. 2478 บรรยายโดย ดร.ปุย โรจนบุรานนท์

† รายการเผยแพร่ความรู้ทางวิทยุ ชื่อว่า วิทยาศาสตร์สำหรับประชาชน บรรยายทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1-30 พ.ศ. 2484-2485 และหยุดไป เริ่มบรรยายอีกครั้ง ครั้งที่ 1-582 ใน ปี พ.ศ. 2496-2543 ต่อมาเปลี่ยนเป็น บทความวิทยุรายการเปิดโลกวิทยาศาสตร์ เสนอเรื่องที่น่าสนใจสำหรับประชาชน เช่น อาหาร สารเคมี ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สารเคมีสำหรับการซักฟอก อันตรายอันเกิดจากสารเคมี ทำไมเราต้องกินอาหาร น้ำมันหอมระเหย ประโยชน์ของมะพร้าว ยาช่วยอดบุหรี่ วิทยาศาสตร์ให้อะไรแก่ท่านบ้าง กาแฟ อาหารสำหรับลดความอ้วน ฯลฯ

7. การเผยแพร่สารสนเทศด้วยการแสดงปาฐกถาและบรรยาย

การเผยแพร่สารสนเทศอีกช่องทางหนึ่งของกรมวิทยาศาสตร์ คือ การบรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ อาทิ ปาฐกถา เรื่อง อาหารถั่วเหลือง โดย ปุย โรจนบุรานนท์ ณ สำนักงานโฆษณา วันที่ 1 มีนาคม 2480 บรรยายแก่พระภิกษุสามเณรที่เข้ามาสอบพระปริยัติธรรมที่กรุงเทพฯ และนำมาพิมพ์เป็นหนังสือแจกในการทอดกฐินพระราชทานของกรมวิทยาศาสตร์ ณ วัดหน้าพระเมรุ จ.พระนครศรีอยุธยา วันที่ 16 ตุลาคม 2481 และได้รวมเอาบทความบางตอนแปลจากปาฐกถา เรื่อง น้ำมันถั่วเหลือง (Soybean Milk) ซึ่งท่านแสดงเป็นภาษาอังกฤษ ณ สมาคมสตรีพระนคร เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2481 กล่าวถึงคุณค่าทางโภชนาการของถั่วเหลือง และมีคำแนะนำวิธีทำน้ำมันถั่วเหลือง เป็นสูตรที่สามารถนำไปทำขายได้ ประกอบด้วย เครื่องมือเครื่องใช้ เงินลงทุน วิธีการผลิต และข้อควรระวังด้านการผลิตให้ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งการเก็บและรักษาให้มีคุณภาพ ปัจจุบันข้อมูลยั่งทันสมัยสามารถนำมาใช้ได้

8. การบรรยายทางวิชาการของกรมวิทยาศาสตร์

พ.ศ. 2481-2485 กรมวิทยาศาสตร์ได้กำหนดให้ข้าราชการฝ่ายวิชาการเป็นผู้บรรยายให้แก่ข้าราชการด้วยกันฟัง เดือนละ 1 คน เนื้อหาการบรรยายต้องเป็นเรื่องที่ผู้นั้นปฏิบัติหรือศึกษาอยู่ วัตถุประสงค์ของการจัดเพื่อให้ข้าราชการผู้บรรยายได้ศึกษาหาความรู้ในเรื่อง

ที่จะบรรยายโดยละเอียดถี่ถ้วน ทำให้ได้รับความรู้กว้างขวางและทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้งให้ข้าราชการได้ทราบการปฏิบัติและผลงานของเพื่อนข้าราชการด้วยกัน ทำให้เกิดความเข้าใจดีต่อกันและเพิ่มพูนความสามัคคีในหมู่คณะ ตัวอย่างเรื่องที่บรรยาย เช่น การวิเคราะห์แร่ธาตุเฟรมชนิดต่าง ๆ ของการป้องกันไอพิช, การวิเคราะห์จำนวนจำกัดของสารหนู ตะกั่ว เหล็ก ซัลเฟต และคลอไรด์ในยาวิธีวัดอัลกอฮอล์ในการทำเบียร์, สิ่งทอ, น้ำมันปาล์มแดง, การวิเคราะห์อัลกอลอยด์จากฝิ่น, ชีวะวิเคราะห์, การวิเคราะห์ไขมันเนย ฯลฯ

9. ข่าวกรมวิทยาศาสตร์

สิ่งพิมพ์ต่อเนื่องประเภทจดหมายข่าว วัตถุประสงค์เพื่อรายงานข่าวความเคลื่อนไหวและประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของกรม ออกฉบับแรก เดือนตุลาคม พ.ศ. 2496 ปกหน้าพิมพ์คำขวัญเดิมของหนังสือพิมพ์วิทยาศาสตร์ คือ “สุวิชา โลกทพณา” วิทยาดิ เป็นเหตุทำให้โลกให้เจริญ พิมพ์เผยแพร่ตลอดมาจนถึงฉบับที่ 110 เดือนมกราคม พ.ศ. 2529 เป็นฉบับสุดท้าย ต่อจากนั้นเปลี่ยนเป็นวารสารกรมวิทยาศาสตร์บริการ จนถึงปัจจุบัน

สารสนเทศในยุคแรกของกรมวิทยาศาสตร์ที่มีคุณค่าดังกล่าวข้างต้น หอสมุดวิทยาศาสตร์ ดร.ต้ว ลพานุกรม ได้จัดเก็บรวบรวมไว้ทั้งเอกสารต้นฉบับ และปัจจุบันแปลงให้อยู่ในรูปของวัสดุย่อส่วนและบางส่วนแปลงเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติอันยาวนานและผลการดำเนินงานด้านวิทยาศาสตร์อันเป็นประโยชน์ต่อประเทศเรื่อยมาของกรมวิทยาศาสตร์บริการ รวมทั้งจะเป็นข้อมูลความรู้ที่มีคุณค่าที่ผู้สนใจสามารถศึกษาเรื่องราวและผลงานด้านวิทยาศาสตร์ในยุคแรก ๆ ของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งความรู้เหล่านั้นเป็นความรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานที่เข้าใจได้ง่าย กรรมวิธีไม่ยุ่งยากซับซ้อน และไม่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ประชาชนทั่วไปสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ในยุคเศรษฐกิจพอเพียง ในปัจจุบัน สนใจศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ที่ สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กรมวิทยาศาสตร์บริการ
เว็บไซต์ : <http://siweb.dss.go.th> อีเมล : info@dss.go.th
โทรศัพท์ : 0 2201 7287-90

วิทยาศาสตร์ "VIDYASASTRA"

